

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

**A kisebbségi magyar közoktatás regionális vetületei
A romániai magyar általános iskolás tanulók családi
és iskolai környezetének szerepe az egyéni és
közösségi identitás alakulásában**

Horváth Zsófia-Irén

Témavezető: Dr. Engler Ágnes

**DEBRECENI EGYETEM
Humán Tudományok Doktori Iskola
Neveléstudományi Program
Debrecen, 2016.**

1. Az értekezés célkitűzése

A doktori értekezés arra keresi a választ, hogy a napjainkban folyamatosan változó kulturális,- társadalmi és gazdasági körülmények között mi lehet a kisebbségi intézményi nevelés célja és szerepe. Az iskolarendszerrel kapcsolatos szemléletváltást az elmúlt évtizedekben számos változás tette szükségessé, mint például a mezőgazdasági életformáról az ipari munkavégzésre való áttérés, majd a szolgáltatás jellegű ágazatokban való foglalkoztatottság megnövekedése, a kötelező oktatás időtartamának növelése és ezt követően a rohamos méretű információtermelés és áramlás. Az a fordulat, amely elindította a hagyományos információ- és szöveg alapú oktatásról a kompetencia-alapú oktatásra való áttérést a romániai oktatási rendszerben, a román tanügyi reformmal vette kezdetét, és ennek a kibontakozása a 21. század első évtizedében folytatódott. Vizsgálatunkban a romániai oktatási rendszerben, a rendszerváltás után zajló változási folyamatot elemeztük, és a rendszerbeli változás eredményeinek a feltárását nemzeti kisebbségi oktatási környezetben végeztük.

A doktori értekezés célja a nemzeti kisebbségben élő tanulók anyanyelven való tanulását és fejlődését támogató tényezők feltérképezése. Célul tűztem ki, hogy feltárjam azokat a rendszerbeli és egyéni tényezőket, amelyek ismeretében munkámmal hozzájárulhatok az anyanyelven folyó kompetencialapú, fejlődéssegítő oktatás-nevelés minőségének a biztosításához, és a hatékonyságának a növeléséhez.

A doktori értekezés központi kérdése az, hogy a romániai magyar tannyelvű közoktatásban résztvevő tanulók milyen tanulási körülmények között tanulnak, milyen tényezők ösztönzik az anyanyelven való tanulásra, és kik segítik őket a tanulásban. Vizsgálatom sajátossága, hogy az anyanyelven tanulás körülményei és az egyén önreflektív gondolkodása közötti összefüggéseket, valamint a regionális különbségeket is kutatom. Kutatásom újszerűsége abban mutatkozik meg, hogy a társadalmi jelenségek és az egyén kapcsolatát egy vizsgálati folyamat keretében kíséreltem meg megragadni, és azonos hangsúlyt fektettem mind a társadalmi, rendszerbeli, mind az egyéni jellemzők bemutatására. A kisebbségek társadalmi és egyéni tényezőinek szimultán vizsgálata azért szükséges, mert a kis közösségek nem differenciálódnak oly mértékben, mint a többségi társadalmakhoz tartozóak, valamint ez a

megközelítésmód a sajátosságok, összefüggések mélyebb feltárását és ez által a jobb megértést biztosítja.

2. A kutatás módszerei

A bemutatott vizsgálat két szakaszból álló empirikus kutatás. A kutatás első szakasza a 2005–2006-os tanévben romániai magyar nyelven tanulók reprezentatív mintáján végzett fogalmazási képességvizsgálat szerves részét képezi. A minta reprezentativitását az biztosítja, hogy a mintába került iskolák között az országos megoszlással azonos arányban szerepelnek az intézmények régiók, iskolatípus és iskolai környezet szerint. Kutatásomban a régió fogalmán azt, az a nyelvi kulturális környezetet értem, amelyben az oktatási intézmény működik, s a régiók aszerint különíthető el, hogy az adott térségben milyen az ott élő magyar lakosság számaránya. Három típusú régióval dolgoztam: szórvány, átmeneti régió, tömb. Az iskolák beválogatása a lépcsőzetes mintavétel eljárásai szerint történt, összesen 103 általános iskola és középiskolához tartozó általános iskolai tagozat 1602 diákjának értékelhető dolgozata került feldolgozásra. A régiók, településtípus, évfolyamok szerinti eloszlás 847 ötödikes, 755 nyolcadikos. Az ötödik és nyolcadik évfolyamon kiválasztott fogalmazás a személyleírás, amelyet a tartalomelemzés módszerének vettem alá. A szociokulturális környezet sajátosságait háttérkérdőívek segítségével vizsgáltam. A vizsgálat második szakaszában (2014-2015) kibővíttem a szociokulturális háttérkérdőíveket a tanulás körülményeit feltáró kérdésekkel, valamint elvégeztem a személyleírások kontrollmérését. A mintavételi eljárás szakértői kiválasztás volt, a régiós arányok betartásával. 20 általános iskola és középiskolához tartozó általános iskolai tagozat kapcsolódott be a vizsgálatba 520 diákkal. A közoktatás alsó szintjének záró évfolyamát alkotó nyolcadik osztályos, magyar nyelven tanuló diákokat kérdeztem meg. Kiválasztásukat az indokolta, hogy a nyolcadikos diákok a középfokú oktatás felső szintjén való továbbtanulás érdekében záróvizsgát tesznek, és ennek alapján választanak szakirányt. A válaszadók kiválasztásának megtervezésénél figyelembe vettem, hogy a régiók arányosan tükrözzék a szórvány, az átmenet és a tömb régióiban magyar nyelven tanuló diákok összetételét, a magyar lakosság számaránya ugyanis különbözik Erdély egyes területein.

Vizsgálatom multidiszciplináris jelegű, mivel három tudományterületről, valamint ezen tudományterületek metszeteit képező interdiszciplináris területekről, ötvöztük az alapfogalmakat, elméleti ismereteket és vizsgálati módszereket. A nevelés- és családszociológiai megközelítésben az erdélyi magyar kisebbségben élők társadalmi sajátosságait mutattam be, vizsgáltam a nemzeti identitás, a családi háttér és az iskolai részvétel kapcsolatát. A romániai oktatási rendszer és a kisebbségi oktatás sajátosságait neveléstudományi megközelítésben tárgyaltam és nem tértem ki a közgazdaságtani, politológiai vetületekre. A tanulót az oktatási-nevelési folyamat alanyaként értelmeztem, ezért a nevelépszichológiai elméletek és mérési módszerek alkalmazásával az egyéni sajátosságokat is vizsgáltam.

Vizsgálatomban kvalitatív és kvantitatív módszereket egyaránt alkalmaztam. A kvantitatív kutatási módszerek közül a statisztikai elemzésre és a kérdőíves megkeresésre támaszkodtam, amelyek a tanulás körülményeit, a tanulói eredményességet tárták fel. Az adatfelvételt a kutatás céljaira összeállított kérdőívvel végeztem, az adatokat statisztikai elemzésnek vettem alá. A kutatás kvalitatív részében az írásos önjellemzés módszerével vizsgáltam a tanulók családhoz való viszonyulását, az érdeklődési köröket, a saját képességek megnevezését, valamint a követendő életértékek előfordulását. Az írott szövegek nevelépszichológiai elemzéséhez és feldolgozásához a tartalomelemzés módszerét alkalmaztam. A tanulói énrendszer-komponensek önjellemzéssel történő, reprezentatív tanulómintán végzett vizsgálata az első olyan empirikus kutatás a határon túli magyar tanulók körében, amely a kérdőíves módszert szövegek vizsgálatával kombinálja. Célom a tanuló szabadon megfogalmazott gondolatait tartalmazó szöveges alkotásainak elemzése által olyan értékes tartalmi információk birtokába jutni, amelyeket a kérdőíves önértékelés-vizsgálatok nem tesznek lehetővé.

3. Az értekezés eredményei

A vizsgálat kiinduló problematikáját képezi a romániai magyar közoktatási rendszer ambivalenciája a szervezet és működtetés tekintetében. Az értekezés elméleti keretét a romániai oktatási rendszerre, a nemzeti kisebbségi oktatásra vonatkozó irodalom alkotja. A rendszerbeli és egyéni tényezők azonosítása, körülhatárolása és egységbe szervezése érdekében alkottam egy modellt, amely három nagy témakört foglal magába. A modell a

romániai magyar általános iskolások sajátos helyzetére fókuszálva szemlélteti az oktatás, a nemzeti kisebbség, és az identitás témaköreit, valamint ezek kapcsolódási pontjait.

A romániai magyar oktatás területéhez kapcsolódóan a romániai közoktatási rendszer szerkezetét, az általános iskolás tanulók iskolai környezetét, valamint a tanulási feltételeket meghatározó szabályrendszert Kozma, Fóris–Ferenczi és Péntek, Murvai, Papp Z., Márton műveinek feldolgozásával tártam fel. A magyar nyelvű pedagógusképzés sajátos helyzetét Péntek, Pletl, Csata, Stark munkáinak eredményei alapján tárgyaltam, az anyanyelven tanulás sajátosságait, a beiskolázási adatok alakulását, a tanulási körülményeket Murvai, Pletl, Veres, Gereben, Gergely kutatásai alapján mutattam be.

A nemzeti kisebbségi közösség helyzetének bemutatásához a legfontosabb előzményeknek Veress, Kiss, Murvai, Gereben-Tomka munkái számítanak, így körvonalazódtak az erdélyi magyar lakosság demográfiai sajátosságai, a magyar lakosság számarányából adódó regionális különbségek és a szociokulturális háttér jellemzői. A szociokulturális környezet területén belül nagy figyelmet fordítottam a családi tényezők bemutatására, azon belül a családszerkezet, családtípus, gyermekvállalás, házasságkötés és válásra vonatkozó adatok bemutatására (2011-es Népszámlálási adatok Veres alapján).

A harmadik terület az identitásé, ahol a nemzeti és személyes identitástudat kialakulásának feltételeit Pataki, Csepeli, Erikson, Kozma munkái alapján tárgyaltam. Az erdélyi magyar nemzeti identitás jellemzőit és az anyanyelvhasználat identitásformálódásra kifejtett jelentős hatását Gereben, Pletl, Gergely, Veress kutatásait felhasználva mutattam be. Nagy, Koncz, Vajda, Marsh-Shavelson, Markus-Nurius, Rogers munkáiból kitűntek azok a kapcsolati rendszerek és kölcsönhatások, amelyek a tanulói identitás alakulása és az énrendszer formálódása között léteznek. A családi környezet tanulmányi eredményességre, valamint az egyéni és közösségi identitás formálódására kifejtett hatását Pataki, Pusztai, Vajda-Kósa, Ranschburg, Engler munkái alapján tárgyaltam.

Az elméleti modell megalkotásával és a tudományos forrásmunkák feldolgozásából kialakult hipotézisek mentén ismertetem az empirikus kutatások eredményeit. A hipotézisek és az empirikus kutatás eredményeinek bemutatásánál a rendszerbeli, környezeti és egyéni tényezők vezérfonalat követem.

Vizsgálatomban azt feltételeztem, hogy a központilag szabályozott közoktatási rendszer ellenére Romániában az egyenlő

tanulási feltételek nem valósulnak meg a romániai magyar tanulók körében, azaz a különböző régiókban eltérnek a diákok tanulási körülményei. Hasonlóan, feltételeztem, hogy eltérések mutatkoznak a tanulási körülményekben településtípusok szerint is, vagyis a községekben és falvakban tanuló diákok tanulási körülményei kedvezőtlenebbek, mint a városban tanuló diákok tanulási körülményei.

Kutatásomban sikerült kimutatni, hogy annak ellenére, hogy a romániai oktatási rendszer jól felépített, az egész országra kiterjedő oktatási hálózat, mégis a nemzeti kisebbségek oktatási szereplői a többséghez viszonyítva eltérő feltételek mellett tevékenykednek. Az oktatási dokumentumok és a vizsgálatban megkérdezett diákok válaszai bizonyítják, hogy a romániai magyar diákok tanulási feltételei kedvezőtlenebbek a többségi diákokhoz képest, mivel több tantárgyuk és vizsgájuk van, s több időt töltenek az iskolában. Sokszor iskolaváltásra kényszerülnek az anyanyelven való tanulás érdekében, a szórványban élők több időt utaznak az iskolájukig. Gyakori a tanárváltás, és annak ellenére, hogy van tankönyvük, ez sok esetben nem a tantervnek megfelelő. A kutatás kiemelkedő eredménye, hogy mindezek ellenére a tanulmányi eredményességükben a régiók között nem mutatkoznak különbségek. A szakirodalom tanulságainak megfelelően alakultak vizsgálatunkban a tanulmányi eredményességre ható demográfiai jellemzők, mint a nem, a szülők iskolai végzettsége, a településtípus, és az iskola megközelíthetősége. Az eredmények szerint a fiúk kevésbé eredményesek a tanulásban, és kevesebb időt töltenek iskolán kívüli tanúlással, mint a lányok. A tanulási eredményességet befolyásolja az is, hogy a tanuló hol lakik tanév közben: az ingázó és a kollégiumban lakó diákok kevésbé eredményesek, mint a helybeliek. A helybeli tanulóknak nem szükséges számolniuk az ingázásból származó idő- és energiaveszteséggel. A családi körben töltött tanulóévek kedveznek a tanulási eredményességnek ebben az életkorban. A városok és a falvak közötti társadalmi-gazdasági viszonyok a tanulási körülményekben is leképződnek, hiszen településtípusok szerinti összehasonlításban gyengébb a tanulók teljesítménye a falun működő iskolákban és nagyarányú a tanári fluktuáció. Az általam vizsgált tanulási körülményeket alakító tényezők feltételezésünket igazolják.

Kerestem a választ arra a kérdésre, hogy a kedvezőtlen tanulási körülmények ellenére is, mi motiválja a diákokat az anyanyelven való tanulásra, illetve melyek azok a tényezők, amelyek segítik a fejlődésükben, teljesítményükben és az identitásformálódás

folyamatában. Feltételeztem, hogy a közös nyelvi kultúra, a családi támogatás, és a személy belső tartalékai, mint a nemzeti identitástudat, a pozitív személyiségjegyek, elégedettség, örömeire való képesség, erőforrásként hatnak, és kompenzálják a külső, az oktatási rendszer által meghatározott tanulási körülményekből adódó (a többséghez viszonyítva több tanóra, sok idő az iskolába jutáshoz stb.) negatív hatásokat.

Nagyon fontos üzenet, hogy a megkérdezett diákok az anyanyelven való tanulást fontosnak tartják, mivel közel 90 százalékuk magyarul szeretné folytatni tanulmányait, a tanulóknak csaknem mindegyike magyar nemzetiségűnek vallja magát és a magyart tartja anyanyelvének. A nemzeti identitás és az anyanyelv használatára vonatkozóan fontos régiók szerinti különbségeket mutattam ki. A családon belüli anyanyelv használatában szignifikáns a különbség a szórvány és a másik két régió között, a rokonokkal, barátokkal, szomszédokkal való érintkezésben használt nyelv tekintetében pedig még lényegesebb az eltérés. Az adatok azt tükrözik, hogy a szórványban az anyanyelv használata a családra és az anyanyelvű oktatásra szűkül, és az osztályon kívül inkább domináns a többségi nyelv. A tömbben a tanulók anyanyelven beszélnek nemcsak a családban, hanem a rokonokkal és a szomszédokkal is. A nyelvhasználat szempontjából valóban átmenetet képez az átmeneti régió, mert a domináns magyar és a domináns román nyelvű környezet változatos módon alakítja a kommunikáció nyelvének megválasztását a tanulók rokonokkal és szomszédjaikkal való kapcsolattartásban. A családon kívüli többségi nyelvi környezeti hatása, valamint a továbbtanulási lehetőségek szűkössége miatt a szórványban a legmagasabb az aránya azon diákoknak, akik román nyelven szeretnék folytatni tanulmányaikat. A különböző nyelvi környezet ellenére, a család típusában, az anyagi helyzet megítélésében, a tanulás segítségével, a képviselt értékekben nem mutattam ki jelentős régiók közötti különbséget. Mintánkban mindhárom régióban hasonló a megoszlás a család szerkezetére vonatkozóan, a tanulóknak jelentős része teljes családban él, és kevésbé jellemző az egygyermekes családtípus.

További lényeges eredmény, hogy a továbbtanulást befolyásoló tényezők közül legfontosabbnak a saját érdeklődést és a képességeket értékelték, ugyanakkor meghatározó a szülők javaslata is. A családok támogató hatása megmutatkozik a szoros kapcsolatban a tanulók és családtagjaik között, mivel az anyáktól kérnek legtöbbször segítséget a tanuláshoz, velük osztják meg leginkább

problémáikat és őket vonják be leginkább a döntéseikbe. Az apák és testvérek szerepe is jelentős, de az apákkal kevesebb szabadidőt töltenek.

Érdemi fejlemény, hogy a diákok érték-preferenciái elsősorban a hagyományos család- és emberszerető értékrendszert tükrözik, hiszen a leggyakrabban megjelölt értékek a család biztonsága és az igaz barátság. Ugyanakkor megmutatkoznak az aktuális társadalmi környezet pénzt hangsúlyozó gazdaságközpontú világ értékei is. A diákok elutasítják a mások feletti öncélú hatalom gyakorlását. Kimutattam a serdülőkorra jellemző szabadságvágy, valamint a változatos és élményekben gazdag életforma vonzását.

Feltételezésemmel ellentétben a tanulók alig fele képzei el Erdélyben az életet. Kevesebb mint 15 százalékuk szándékszik Magyarországon, ugyanakkor meglepően nagy arányban (30 százalék) szeretnének más európai országban élni és dolgozni a jövőben. Kimutattam, hogy erre vonatkozóan jelentősek a régiók szerinti különbségek, mivel a szórványban élő tanulóknak több mint a fele külföldön szeretne élni, a másik két régióban ez az arány 40 százalék körüli. A kivándorlási szándék összefüggésbe hozható az iskolák településtípusával, mivel a városban működő, valamint a vegyes tagozatú iskolákban tanuló diákok közül jelentősen többen választották a külföldön való életet, mint a falusi iskolákban tanulók és az anyanyelvű iskolák tanulói. Ellentmondást látunk abban, hogy a diákok ragaszkodnak nemzeti identitásukhoz, anyanyelvükhöz, családtagjaikhoz és a kulturális értékekhez, de sokan külföldön szeretnének élni. Ugyanakkor az adataink azt jelzik, hogy a többségi környezeti hatás mutatkozik meg a külföldön élés szándékában, hiszen a 2011-es Népszámlálási adatok szerint, a román társadalomra jellemzőbb a huzamos időre történő külföldre vándorlás. A migráció összetett társadalmi jelenség, amely elsősorban a 20 és 40 év közötti aktív felnőtt lakosságot érinti, azonban a diákok válaszai alapján fontosnak tartjuk ennek a jelenségnek alaposabb vizsgálatát.

Fontos eredmény, hogy az önjellemzésekből kapott adatok szerint, a nehéz, megterhelő tanulási körülmények ellenére, a gyerekek jelentős része vidám és elégedett önmagával. A tanulók önmagukkal való elégedettsége összefüggésbe hozható a tanulmányi eredményességgel és a teljes család típusának dominanciájával, mivel az átlag alatt teljesítő diákok, valamint a nem teljes családokban nevelkedő diákok kevésbé elégedettek önmagukkal. A vizsgálati eredmények alátámasztják azt a nézetet is, hogy egy adott kultúra– jelen esetben a magyar anyanyelvi kultúra– biztosítja az értékek

kínálatát. Az anyanyelvi kultúra értékei, azáltal, hogy a világ kollektív értelmezését és önmagunk megértését szolgálják, nélkülözhetetlenek mind a társadalmi, mind a perszonális integráció szempontjából. A személyleírások életkori különbségei igazolják, hogy a tizenéves tanulóknál folyamatban van az értékeknek a személyiségbe való beágyazódása, ami segíti az identitásformálódást, valamint következetességet, biztonságot nyújt a felnőtt társadalomban zajló élethez.

A harmadik hipotézisem az volt, hogy az egyéni összetevők (képessegek, érzelmek, elégedettség, érdeklődés, személyiségtulajdonságok) megjelenítésében nem mutathatók ki régiókénti különbségek, mert az egyazon nemzetiséghez tartozó tanulók önreflektív gondolkodásában tükröződnek az azonos és egyseges anyanyelvi kultúra sajátosságai.

Figyelemre méltó eredményem, hogy az anyanyelvi kultúra meghatározó szerepet tölt be az önreflektív gondolkodás alakulásában, mivel a különböző régiókban élő diákok önjellemezés struktúrája, énkép-sémája egyező szerkezetű. Az azonosság kimutatható mind a fizikai önjellemezés-, mind a belső tulajdonságok jellemzésszerkezetében. A különböző régiókban élő diákok önjellemezéseiben hasonló gyakorisággal fordulnak elő a fizikai énkép-összetevők, amiből az következik, hogy a diákok önportré-szerkezete azonos. A belső tulajdonságokhoz tartozó képessegek, érdeklődés, érzelmek és személyiség tulajdonságok szerkezetében is azonosságot mutattunk ki a különböző régiókban élő tanulók önjellemezéseiben.

Feltártam olyan jelentős hiányosságokat, mint a saját képessegek ismeretének hiánya. A tanulók saját képessegeikre vonatkozóan az okos-buta dimenzióban gondolkodtak, mivel úgy jellemezték magukat, hogy okosak, gyors felfogó képessegük-e, vagy sem. Kevésbé utaltak a kommunikációs, illetve a zenei képessegeikre. A kontroll-mérés eredményei megerősítették az első szakaszban körvonalazott jelenségeket, vagyis szükség van az önismereti tevékenységekre a saját képessegek felismerését illetően. Annak ellenére, hogy a második mérésben (2014-2015-ös tanévben) résztvevő diákok oktatása már több mint tíz éve az új tanterv előírásai szerint történt, amely a kompetenciák fejlesztésére helyezi a hangsúlyt, az adatok nem tükröznek lényeges változásokat a tanulói gondolkodásban. Összevettem az önjellemezésekben előforduló képessegeket a pályaválasztási tényezők legmagasabbra értékelt saját képesseg és érdeklődés faktoraival. Éles ellentmondás mutatkozott,

mivel nagyon fontosnak tartják, ugyanakkor nem ismerik saját képességeiket. Összefüggést mutattam ki a képességek és az érdeklődési körök megnevezése, valamint a tanulmányi eredményesség között, mivel az átlag feletti tanulmányi eredménnyel rendelkező tanulók magasabb arányban utalnak képességeikre, érdeklődési köreikre, mint az átlagos és az átlagon aluli teljesítményűek.

Az önjellemzésekből kapott adatok azt mutatják, hogy a gyerekek jelentős része gyakrabban utal olyan pozitív érzelmekre, mint a vidámság, öröm és a diákok többsége elégedett önmagával. Az érzelmek megjelenítésének régiónkénti különbségei további kutatás tárgyát kell, hogy képezzék: miért magasabb az önmagukkal elégedetlen tanulók aránya a tömbben, miért nevezik meg érzelmeiket gyakrabban az átmeneti régióban élő tanulók, és összességében miből adódnak ezek a különbségek.

A személyiségvonások azonosításával kimutattam, hogy a tizenéves tanulók a tradicionális, a magyar nemzeti kultúra által kialakított értékrendet követnek, mivel a leggyakrabban említett pozitív személyiségvonások a jószívú, kedves, a vicces, szorgalmas, érzékeny, békés, becsületes tulajdonságok. A megnevezett tulajdonságok jelentős részében nem találtam különbséget régiók és településtípusok szerinti összehasonlításban. Fontos eredménynek tartom azt, hogy a tíz év elteltével nem mutatható ki jelentős értékrend változás, hiszen az egyes tulajdonságok gyakorisági értéke változott, de a tulajdonság-struktúra nem. A második szakaszban az *ambiciózus*, *törekvő*, *kitartó* tulajdonságok magas arányú előfordulásával az tűnik ki, hogy a tanulók kezdik beépíteni belső gondolatvilágukba a modern társadalom önérvényesítő értékeit.

A belső értékrend állandóságára utal az, hogy az önérvényesítő, egyéni motiváltságú magatartásformák még nem szárnyalják túl a tradicionális jószívú, kedves, családszerető, becsületes magatartásformákat, és ez erőforrásként, identitásformáló tényezőként hat a tanulók fejlődésére. Kimutattam, hogy a személyiségvonások megjelölésében tükröződik az azonos nyelvi és-nemzetiségi tudat. A közös emberi értékeket közvetítő mesék, irodalmi alkotások és mindennapi tapasztalatok hatására a különböző régiókban élő, de azonos nemzeti kultúrához tartozó diákok önjellemzéseiben hasonló értékek fejeződnek ki. Ez tükröződik mind a pozitív, mind a negatív személyiségvonások megoszlásában.

Kutatásommal megerősítettem azt a feltételezést, hogy a tanuló nemcsak a teljesítménye szempontjából lehet érdekes az oktatásban

dolgozó szakemberek számára, hanem gazdag, minőségi információ tárható fel akkor, amikor a tanulót– mint fejlődésben levő személyiséget látjuk a maga szűkebb (családi) és tágabb (társadalmi) környezetében. A kisebbségi magyar anyanyelvű tanulók helyzetét feltáró számszerű eredmények hasznosíthatók a kisebbségi oktatásfejlesztési programok kidolgozásában, a kisebbségi minőségi oktatás kialakításában, hatékony pályaorientációs tevékenységek megtervezésében. Fontos visszajelzéseként szolgálnak a pedagógusok munkájában, a gyermeknevelő családokban és a magyar nyelvű oktatáshoz való viszonyulásban. A kutatás során kirajzolódó eredményeink a gyakorlati munkában hozzájárulhatnak az oktatás-tanítás folyamat hatékonyságának a növeléséhez, a pedagógusképzésben a kisebbségi oktatásra készülők ismeretbővítéséhez, valamint a kisebbségi oktatáskutatásban új dimenziókat nyithat meg a kutatásunk sajátos vetületében vizsgált szempontrendszer.

A szerzőnek az értekezés témájában megjelent publikációi

2015

A tanárképzős diákok tanárképe. In: Pletl Rita (szerk.): Anyanyelvoktatás: A magyar tannyelvű szakközépiskolai oktatás helyzete. Ábel Kiadó, Kolozsvár, 2015. ISBN 978-973-114-210-4, 89-96.

2014

Írásos önjellemzések vizsgálata tartalomelemzéssel. In: Pletl Rita (szerk.) Anyanyelvoktatás- Irányok és törésvonalak. Ábel Kiadó, Kolozsvár, 2014. ISBN 978-973-114-190-9, 51-63.

Éntudat, énfogalom pedagógiai nézőpontból. In: Demény Piroska és Fóris-Ferenczi Rita (szerk.) Minőség és versenyképes tudás. Neveléstudományi konferencia 2013. Babes-Bolyai Tudományegyetem Pedagógiai és Alkalmazott Didaktika Intézet, Kolozsvár, 2014. 469-472.

2013

Erdélyi magyar serdülők önjellemzésének vizsgálata In: Párbeszédék kultúrája Gdasktól Oszakáig: VII. Nemzetközi Hungarológia Kongresszus szekcióelőadásai, Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár. ISBN 978-606-8145-41-9, 182-201.

2012

A serdülők énképösszetevőinek vizsgálata kisebbségi és többségi helyzetben élő diákok körében. *Iskolakultúra*, 2012/7-8.sz 20-34.

Study of adolescents' multifactorial self-image components based on their own self-characterizations. *Romanian Journal of Applied Psychology*, 2011 Volume 14 Issue 2, 53-61, ISSN 1454-8062

2011

The comparative study of minority and majority adolescents' self-image based on their own self-characterizations. *Practice and Theory in Systems of Education*, 2011 Volume 6 Issue 1. 63-76.

2010

Milyen vagyok? Serdülők személyiségjegyeinek vizsgálata önjellemzéseik alapján. In: Pletl Rita (szerk.): *Az anyanyelvoktatás*

mozaikjai. Scientia Kiadó, Kolozsvár, 2010. ISBN 978-973-1970-41-7, 99-130.

Az erdélyi magyar serdülők énképének vizsgálata a társadalmi-kulturális változások tükrében, In: Ladislav Baráth, Ildiko Viczayová (szerk.) *Tudomány az oktatásért – oktatás a tudományért, Neveléstudományi szekció*, Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra, 2010. 87-98.

2008

Serdülők énképének vizsgálata. Az identitás felépülésének folyamata tanulók írásos önjellemzése alapján. In: Pletl Rita (szerk.): *Az anyanyelvoktatás metamorfózisa*. Scientia Kiadó, Kolozsvár, 83 – 111.

Nyilvántartási szám: DEENK/92/2016.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Horváth Zsófia Irén
Neptun kód: FEPBHZ
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészlet(ek) (4)

- Horváth Z.I.:** A tanárképzős diákok tanárképe.
In: Anyanyelvoktatás: A magyar tannyelvű szakközépiskolai oktatás helyzete. Szerk.: Pletl Rita, Ábel Kiadó, Kolozsvár, 89-96, 2015. ISBN: 9789731142104
- Horváth Z.I.:** Írásos önjellemzések vizsgálata tartalomelemzéssel.
In: Anyanyelvoktatás : Irányok és törésvonalak. Szerk.: Pletl Rita, Ábel Kiadó, Kolozsvár, 51-61, 2014. ISBN: 9789731141909
- Horváth Z.I.:** Milyen vagyok?.Serdülő diákok személyiségjegyeinek vizsgálata önjellemzéseik alapján.
In: Az anyanyelvoktatás mozaikja. Szerk.: Pletl Rita, Scientia Kiadó, Kolozsvár, 99-130, 2010. ISBN: 9789731970417
- Horváth Z.I.:** Serdülők énképének vizsgálata:Az identitás felépülésének folyamata a tanulók írásos önjellemzése alapján.
In: Az anyanyelvoktatás metamorfozisa. Szerk.: Pletl Rita, Scientia Kiadó, Kolozsvár, 83-112, 2008. ISBN: 9789731970073

Magyar nyelvű tudományos közlemény(ek) hazai folyóiratban (1)

- Horváth Z.I.:** A serdülők énképösszetevőinek vizsgálata kisebbségi és többségi helyzetben élő diákok körében.
Iskolakultúra. 22 (7-8), 20-34, 2012. ISSN: 1215-5233.

Idegen nyelvű tudományos közlemény(ek) hazai folyóiratban (1)

6. **Horváth, Z.I.:** The comparative study of minority and majority adolescents' self-image based on their own self-characterizations.

Practice Theor. Syst. Educ. 6 (1), 63-76, 2011. EISSN: 1788-2591.

Idegen nyelvű tudományos közlemény(ek) külföldi folyóiratban (1)

7. **Horváth, Z.I.:** Study of adolescents' multifactorial self-image components based on their own self-characterizations.

Romanian J. Appl. Psychol. 14 (2), 53-61, 2012. EISSN: 1454-8062.

Magyar nyelvű konferencia közlemény(ek) (3)

8. **Horváth Z.I.:** Éntudat, énfogalom pedagógiai nézőpontból.

In: Minőség és versenyképes tudás : Neveléstudományi konferencia 2013. Szerk.: Fóris-Ferenczi Rita, Demény Piroska, Babes-Bolyai Tudományegyetem Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet, Kolozsvár, 469-472, 2014. ISBN: 9789730163414

9. **Horváth Z.I.:** Erdélyi magyar serdülők önjellemzésének vizsgálata.

In: Párbeszéddek kultúrája Gdasktól Oszakáig : VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus szekcielőadása : (Kolozsvár, 2011. augusztus 22-27.). Szerk.: Imre Attila, Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 182-201, 2013. ISBN: 9786068145419

10. **Horváth Z.I.:** Az erdélyi magyar serdülők énképének vizsgálata a társadalmi - kulturális változások tükrében.

In: Tudomány az oktatásért - oktatás a tudományért. Szerk.: Ladislav Baráth, Ildikó Viczayová, Univerzita Konstantina Filozofa V Nitre, Nitra, 87-98, 2010. ISBN: 9788080948047

A DEENK a Jelölt által az IDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudománymetria ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports, Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2016.04.15.